

SZÁZHALOMBATTA, MÁRTÉLY GOOD NEWS AND A CHANCE FOR IMPROVEMENT

Between 2017 and 2019, the church of the Szent István parish in Százhalombatta and the House of the Blessed Virgin of Mártély were included in the programme for promoting the intellectual heritage of Imre Makovecz. In Százhalombatta, the Catholic church occupies a privileged spot downtown, giving the main square the emphasis that any centre needs. Its tower, decorated with a winged sun disk, was inspired by one of the seven pairs of towers presented at the architectural design competition of the scrapped Budapest expo. Its spaces are represented by the forested heaps, with the trees breaking through the concrete cladding elements and growing around the inner clearing. On the heaps, blade walls separate the environment of the church from the residential estate and the reinforced concrete structures of the main square.

The chapel in Mártély was designed by Imre Makovecz more than ten years ago. The House of the Blessed Virgin is barely larger than the baroque sculpture house wedged into the fabric of the city, on the banks of a stream. In fact, its monolithic nature makes it even simpler than that. It is a hallowed place where man will find solace.

▲ Boldogasszony Házacska, Mártély

▲ Katolikus templom, Százhalombatta

SZÁZHALOMBATTA, MÁRTÉLY

Örömhír és jobbító szándékú összefoglaló

Rüli Tamás

A Makovecz Imre szellemi örökségének ápolását segítő programból 2017 és 2019 között a százhalombattai Szent István Plébánia temploma és a mártélyi Boldogasszony Házacska kapott lehetőséget, hogy újabb felvonással egészüljön ki építésük drámája.

Százhalombatta

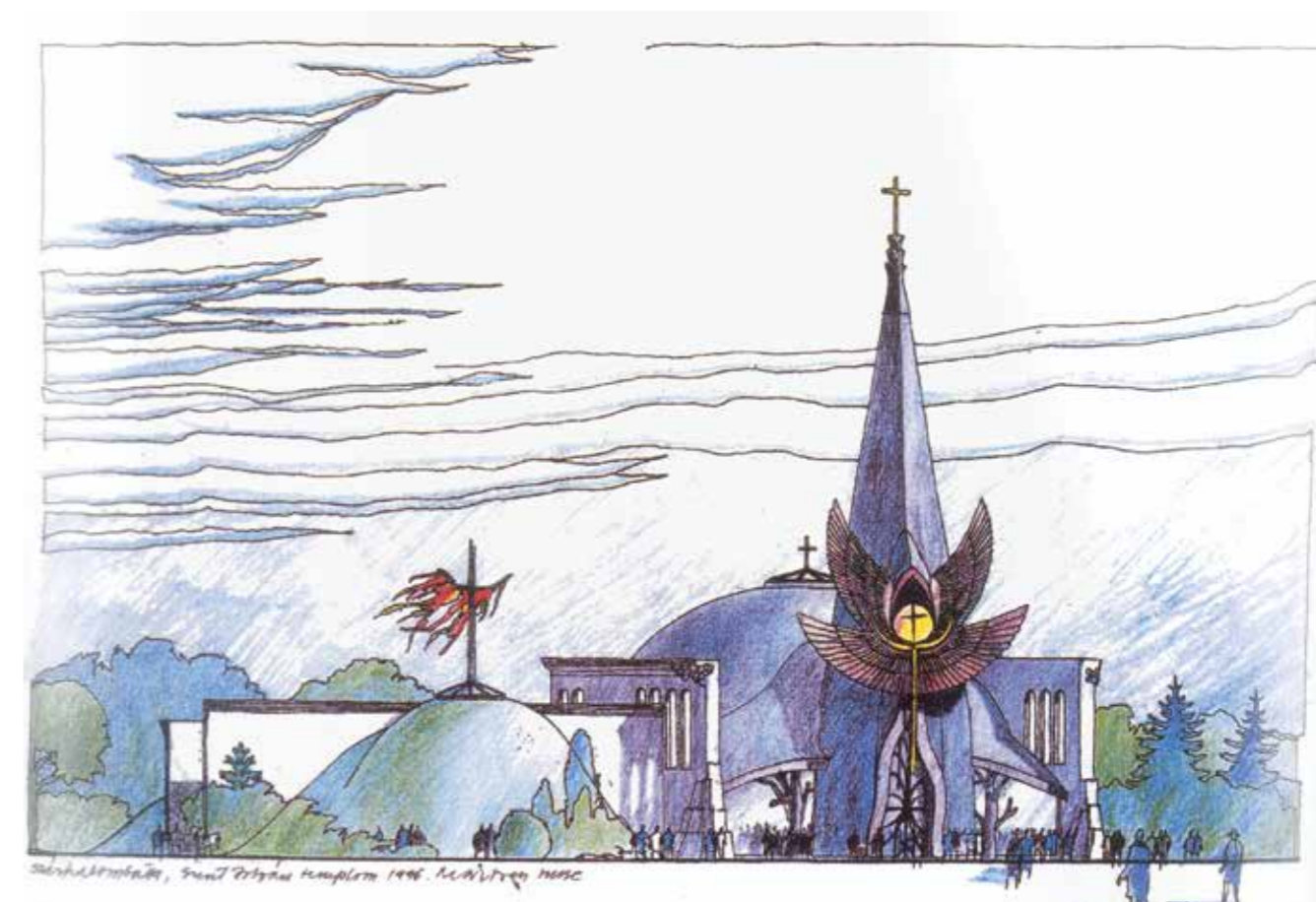
A katolikus templom a városközpontban kitüntetett helyet foglal el, megadja a főtéri együttesnek azt a hangsúlyt, amivel egy központot erősíteni kell. Szárnyas napkoronggal felvértezett tornya a meggátolt budapesti expó építészeti terv-

pályázatán szereplő hét toronypár egyikeiből nyerte lényegét. Terei a halmok, melyeket a belső tisztást körülálló erdő emelt az „alakuló tér” beton burkolóelemei közül előtörve. A halmokon pengefalak emelkednek, amelyek a lakótelepet és az alakuló térszerű Főtér térfalait képező vasbeton épületeket mint környezetet tartják távol a templomtól.

Készült bővítési terv is, egy urnatemető, ami azonban máig nem valósulhatott meg. 2016-ban viszont megkezdődött a felújítás előkészítése, állapotfelméréssel, tervezéssel, melyet Füzes András Pro Architectura díjas építész végzett a Makona Kft. munkatársaként az ÉMI munkatársaival 2017-ben. Az eredeti kivitelezés hiányosságainak pótlását, javítását nem lehetett maradéktalanul belevenni a felújítás programjába. (Így a feltörő falak nyomán keletkező

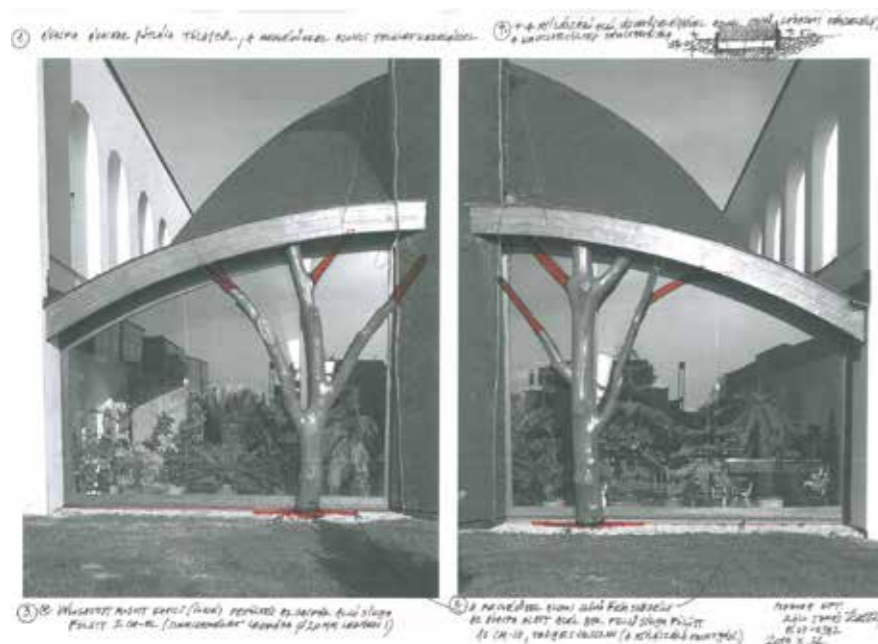
betondarabok, amelyek a lábazati formákat adták az eredeti tervben, vagy a nőtt párkányok részletei, illetve a szentek és angyalok szobrai nem készültek el.) Többnyire műszaki problémák megoldására korlátozódott a tervezés. Erre viszont elengedhetetlenül szükség volt amiatt, hogy beázásmentesek és természetes úton szellőztethetők legyenek a főbb terek. Az energetikai javítás is helyet kapott a gépészeti és elektromos berendezések esetében.

Sajnos az építőipari árak elszabadulása már érintette ezt a kivitelezési munkát is. Így amikor a kivitelezői közbeszerzés nyomán kialakult árajánlatok láthatóvá váltak, ki kellett válogatni a legfontosabbakat, amelyek a rendelkezésre álló támogatásból megvalósíthatók. Ezt kicsit önműködően a projektmenedzser határozta meg. Nagy hibát nem köve-

▲ Katolikus templom, Százhalombatta. Makovecz Imre rajza

▼ Ágasfa kiegészítésének terve. Építész: Rüll Tamás, Makona Kft.

tett el, csak rossz precedenst teremtett, ami később kisebb hibához is vezetett. (Balogh Bálint projektmenedzser szerepét összességében kedvezőnek gondolom.) A versenyt végül egy százhalombattai vállalkozás – a MAVIT Kft. – nyerte

meg 2018-ban, aminek előnyeit a kivitelezés során kamatoztathatta Illéssy Mátyás plébános úr. Ugyanis néhány kérést még teljesített a „hazai pályán” játszó kivitelező. Összességében elmondható, hogy a nyertes kivitelező lelkiismeretesen állt főleg a műszaki problémák megoldásához. A munka közben feltárt hibákat jelezte, a rendelkezésre álló források erejéig javította, a váratlan helyzeteket (például özönvízszerű esőzés) igyekezett kezelni. Saját elgondolása szerint teljesen befejezte a felújítást 2018 őszén.

Tervezői oldalról azt láttam, hogy ha elengedem a hittanterem lámpáinak történetét, amely a projektmenedzseri beavatkozás és a generáltervezői szerep hiánya (a Makona Kft. az építész szakágat képviselte) miatt alakult az épülettől idegen módon, akkor csak a bejárati homlokzat két oldalán álló ágaskák felújítása hagy némi kívánnivalót maga után. Ott sem a műszaki probléma megoldása iránti hajlandóság, hanem az építészeti megjelenéssel kapcsolatos értő hozzáállás hiányzott.

Helyrehozhatatlan kár nem keletkezett. Ezúton is közzé szeretném tenni, hogy kalákát szervezünk az ágaskák „befeje-

zésére”. Némi kavicssterítéssel és lábazati abronccsal megoldható, hogy a fák ne csonkokon álljanak, és ezzel a tartószerkezeti elven kívül a „látvány statikája” is helyrebillenhet. A homlokzaton álló tölgycsok ágai kiegészíthetők, csonkaságuk így megszüntethető értő ács-faszobrász munkával. Ezt is célozza az önkéntes munka, amivel szeretnénk befejezni a többi részletében jól sikerült felújítást.

Mártély

Mártélyra Makovecz Imre több mint tíz éve tervezett kápolnát. Az elgondolás, a szándék valójában még korábbi. A Boldogasszony Házacska egy kicsi kápolna, alig nagyobb, mint a tájban, a patakparton vagy a városszövetben álló barokk szoborház. Monolitikus jellegével még egyszerűbb is annál. Egy megszentelt hely, ahol megnyugvást keres az ember, akár egy, a tájban álló pont, amelyet egy pléhkrisztus jelöl meg. Több változatban is készültek vázlatok, végül a képeken látható verziót vitték el a kiviteli tervig. Hiteles forrásból tudható, hogy a Madonnát egy kun parasztasszony erőteljes vonásaival akarta láttatni Makovecz Imre. Az angyalokról is, melyek a bejárat két oldalán őrt állnak, éles képet rajzolt.

Füzes András, aki munkatársként – még vándorként – felszerkesztette a házat, egyeztetette a Mesterral a terveket. Biztosan tudható, hogy a második változatot kellett tovább vinni. Forráshiány miatt 2010-ben elhalasztották a kivitelezést. A 2013 után útjára indult Makovecz Kormányhatározat értelmében kezdődött újra az engedélyeztetés és a kiviteli terv eredeti geometriával történő téglakiosztás-szintű részletezése. Utóbbira 2017-ben került sor, pontosabban az engedélyeztetés már átcsúszott 2018-ra. Ennek oka, hogy az építendő nem értelmezte a tervezési szerződést, mely szerint az engedélyeztetés lebonyolítása nem tartozott az építész tervező cég feladatai közé.

Makovecz Imre rajza ▶

A kivitelezés csak 2019-ben kezdődhetett el az elhúzódozó előkészületek és a beruházás lebonyolítására kijelölt szakavatott személy hiánya miatt. A System Service Kft. 2019 nyarán megkezdte a munkát, amiről tervezői oldalról a Makovecz Imre Közhasznú Alapítvány munkatársaitól értesültünk néhány fénykép kíséretében. (Ez is a lebonyolítás és műszaki ellenőrzés hiánya miatt történhetett.) Mint később kiderült, ekkorra már B. Kovács Emőke szobrászművész megbízást kapott a két angyal és a Madonna anyagba öntésére. Ő neki is látott a munkának, lelkesen, alázatosan, de a tervek pontosabb megismerése nélkül. Ennek következményeiről legyen szó később.

Tervezői beavatkozásunk nyomán (burkolatkiosztásokat, geometriai átalakításokat kellett orvosolni) néhány részlet a tervek szerint alakult. Ez nem mindig ment egy lépésben. A házacska téglaláboltozatának többször nekilátott a kőművescsapat, amelynek helyszíni vezetőjét megtanultam becsülni. Bár nem értette a rajzot, és a beszédemet is csak sokadszorra, de addig bontott és épített, míg a végén a terveken szereplő szerkezetet építette meg.

Közben a szobrok is elkészültek. Az első meglepetés akkor ért bennünket, amikor jelezte az alkotó, hogy nem fér el a kialakított lépcsőt kísérő mellvédfal fenti, vízszintes szakaszain a két angyal-szobor. Megnöveltük a „posztamenst”. A Madonna tető alá került, nehezen, de sikeresen. Végül nagyjából minden a helyére került 2020 nyarán, és láthatóvá vált a kép, amit bárki megtekinthet, ha ellátogat Mártélyra.

Befejezésül a Makovecz Imre Közhasznú Alapítvány szervezett közösségi munkát Kampis Gábor vezetésével a megközelítési út és környezet méltó kialakítása érdekében. Fontos munkát végeztek, amely példát mutatott számomra, és kedvet adott ahhoz, hogy a százhalombattai ágaskák befejezésére közösségi önkéntes munkát szervezzek. Kérem, aki teheti, csatlakozzon!

Végül álljon itt néhány személyes meglátás a Makovecz Programról eddigi tapasztalataim alapján. Fontos lenne, hogy a felújítások, átalakítások, bővítések, de adott esetben az új építések beruházási-tervezési programjai alapítványi jóváhagyással induljanak

útjukra. Sok bizonytalanság megszűnne. (A százhalombattai dilemma is az elején tisztázódott volna: mit kell megépíteni az eredeti tervből, ami nem valósult meg anno a kivitelezés során.) Érdemes lenne ezzel együtt a tervezési és kivitelezési támogatást külön venni. Elmúlna a támogatott építetők motivációja, hogy kivitelezés közben próbáljanak új programelemekkel előállni. Ennél azonban még fontosabb előny származna belőle. Friss kiviteli szintű költségbecslés alapján lehetne a kivitelezésre számszerű keretet vizsgálni. (Ennél még egyet jobb lenne, ha kivitelezői indikatív árajánlattal lehetne számolni. Erre azonban nehezen lehetne olyan vállalkozót találni, aki vállalja, hogy az előkészítésben való részvétel okán kizárja magát az ajánlatadásból. A Makonának ilyesmiben már van tervezői közbeszerzés szintjén löporszagú tapasztalata...)

Mindenkinek, aki a Makovecz Program sikerén fáradozik, kívánom, hogy gyakran fogja el az „úri jókedv”, és legyen humorérzéke az építés drámájának értő befogadásához!

